

ing uzviyligi va o'zaro uzluksiz ta'sirini, tizimning nafaqat statik va dinamik holatini, balki o'zgaruvchan jarayonlar dinamikasini ham o'rganish mumkinligi aks ettirilgan. A.Ostapenko esa oliy ta'lim tizimini modellashtirish jarayonida maqsadli, mazmunli, jarayonli, diagnostik va natijaviy komponentlarini ajratib ko'rsatadi. Umuman olganda, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish modeli turlicha bo'lishi mumkin, shuning uchun pedagogik modellashtirish jarayoni tadqiqotchiga ilmiy motivatsiya beruvchi ma'lum bir obyektning muayyan tarkibiy komponentlariga qaratiladi [3:95].

Ko'plab tadqiqotchilar o'z ilmiy ishlarida:

- axborot texnologiyasini o'quv jarayonida model-lashtirish yuqori samara berishi, o'quv jarayonining jadallashishiga olib kelishi, shaxsga yo'naltirilgan ta'limni samarali amalga oshirishi, talabani kasbiy rivojlanishiga zamin yaratishi mumkinligini tasdiqlaganlar;

- fizika bo'limlarini o'qitishga doir yaratilgan elektron ta'minotlar (elektron o'quv qo'llanmalar, virtual laboratoriyalar, animatsiyalar, test dasturlari va boshqalar) talabalar-ni nazariy bilimlarini chuqurlashtirishda, amaliy ko'nikma va malakalarini rivojlantirishda metodik yordam beruvchi vosita bo'lishi, jamiyatimizning hozirgi zamon talablarini tez anglab olish va ularni o'zlashtirish hamda ijobiy hal etishda kasbiy mahoratlarini shakllantirishga yordam berishi, fizik qonun, jarayon va hodisalarni ilmiy-nazariy ifodalashda muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidlaganlar;

- fizikaning bo'limlarini o'qitishga oid dasturiy vositalarni yaratishda didaktik tamoyillardan foydalangan bo'lishi, ularning mazmuni fizika fani o'quv dasturi mavzu-lari bilan uzviy bog'langan bo'lishi, ta'lim-tarbiya birligini o'zida ifoda etishi, ketma-ket, izchil va ilmiy asoslangan bo'lishi, talabalarining mavzuni o'zlashtirishdagi faolligi, ongliligi va ijodkorligi ta'minlangan bo'lishi,

Adabiyotlar

1. Inncheon declaration / Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all Word Educa-tion Forum, 19-22-may 2015, Inncheon, Republic of Korea.

2. Карлыбаева Г.Е. Таълимга инновацион технологияларни жорий этиш тамойиллари // Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириш. –Некис: 2018, №4. 115–117-б.

3. Карлыбаева Г.Е. Активизация познавательной деятельности будущих учителей физики // (ISSN 2311-2158) The Way of Science. –Волгоград: 2018. №4(50). -Р. 95–97.

4. Карлыбаева Г.Е. Электронная образовательная среда как часть инновационной образовательной деятельности. // Умумий ўрта таълим тизимида табиий фанлардан электрон ресурсларни яратиш ва уларни тадқиқот қилиш муаммолари ва ечимлари. Республика илмий-амалий анжуман. –Т.: Т.Н.Қори Ниёзий номидаги Ўз. Пед.фан. илм.тадқиқот институти. 2020, 138-140-б.

5. Муслимов Н.А. Касб таълими ўқитувчисини касбий шакллантиришнинг назарий-методик асослари. Пед. фан. док. дисс. автореф. –Тошкент: ТДПУ, 2007, 47-б.

РЕЗЮМЕ. Maqolada fizika o'qitish jarayonida talabalarning axborot kompetentligini takomillashtirishning nazariy masalalari haqida ma'lumotlar bayon etilgan. Talabalarda axborot kompetentligini takomillashtirishda didaktik tamoyillarning ahamiyati haqida ma'lumotlar berilgan.

РЕЗЮМЕ. В статье рассмотрены теоретические вопросы совершенствования информационной компетентности студентов в процессе обучения физике. Приводится информация о значении дидактических принципов в повышении информационной компетентности студентов.

SUMMARY. The article deals with the theoretical issues of improving the information competence of students in the process of teaching physics. Provides information about the importance of didactic principles in improving the information competence of students.

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA SPORT TADBIRLARINI TASHKIL ETISH

X.Kuniyazov – assistent o'qituvchi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: sport musobaqalari, jismoniy tayyorgarlik, jamoaviy musobaqalar, maktab o'quvchilari, o'qituvchi faoliyati.

Ключевые слова: спортивные соревнования, физическая подготовка, командные соревнования, школьники, педагогическая деятельность.

Key words: sport competitions, physical training, team competitions, school pupils, teacher activity.

Sport musobaqalarining ijobiy xususiyatlarining salmoqli doirasi, maktab o'quvchilari organizmiga funksional ta'sir ko'rsatish imkoniyatlari ulardan ko'plab pedagogik muammolarni, jumladan, jismoniy tarbiya va sportni, maktab o'quvchilarining sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishda foydalanish imkonini beradi: jismoniy tarbiya bo'yicha maktab dasturining ta'lim standartlarini yetkazib berish, istiqbolli o'quvchilarni sport seksiyalari va to'garaklarida muntazam mashg'ulotlarga jalb etish uchun tanlash; sinflar va maktablarning birlashtirilgan jamoalarini tuzish uchun maktab o'quvchilarini saralash; jismoniy tarbiya bo'yicha o'quv jarayonini takomillashtirish maqsa-

ko'rgazmalilikka e'tibor berilgan bo'lishi, nazariy bilim, amaliy ko'nikma va amaliyotda qo'llanish malakalariga ega bo'lishi zarurligi ilmiy-uslubiy jihatdan asoslangan [2:116].

Fizika o'qitish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini o'quv jarayonida samarali qo'llash, boshqa o'quv vositalari kabi, o'zining yutuq va kamchi-lklarga ega.

O'quv jarayonida axborot texnologiyalaridan foyda-lanishning talabalar uchun ijobiy ta'siriga quyidagilarni kiritish mumkin: axborot texnologiyalaridan fizika o'qitish jarayonida foydalanish ko'nikmasi va malakasiga ega bo'ladi, abstrakt-mantiqiy fikrlashi, fizik qonun, hodisa, jarayon va obyektlarni ko'z oldiga keltirishi rivojlanadi, o'quv-bilishga qiziqishlari ortadi, mustaqil bilim olish faoliyati rivojlanadi, nazariy bilimlarni qabul qilish, umumlashtirish, tizimlashtirish va amaliyotda qo'llash xususiyatlari rivojlanadi [4:139].

Axborot texnologiyalardan uzluksiz foydalanishning talabalar uchun salbiy ta'siriga quyidagilarni kiritish mum-kin: real faoliyatni chegaralovchi va belgilovchi algorit-mlash, kompyuter texnologiyasiga texnik jihatdan qaram bo'lib qoladi, og'zaki nutqning (kommunikativ kompe-tensiya) rivojlanishiga salbiy ta'sir qiladi, psixologik-fiziologik chegaralanish bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, fizika o'qitish jarayonida o'qituvchining ma'lum bir uslubiy yondashuviga konseptu-al asoslanishi, o'qitishda axborot kompetentligini texnologik zanjiri aniq va maqsadga muvofiq ravishda qurilishi, shaxsga yo'naltirilgan va tabaqalashtirilgan tamoyillarini hisobga olgan holda o'qituvchi hamda tala-balarining o'zaro birgalikdagi harakatini, bo'lajak kasbiy faoliyat kompetentlikni shakllanganlik darajasini baholash mezonlari va vositalarini o'z ichiga olishi kerak.

Adabiyotlar

1. Inncheon declaration / Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all Word Educa-tion Forum, 19-22-may 2015, Inncheon, Republic of Korea.

2. Карлыбаева Г.Е. Таълимга инновацион технологияларни жорий этиш тамойиллари // Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириш. –Некис: 2018, №4. 115–117-б.

3. Карлыбаева Г.Е. Активизация познавательной деятельности будущих учителей физики // (ISSN 2311-2158) The Way of Science. –Волгоград: 2018. №4(50). -Р. 95–97.

4. Карлыбаева Г.Е. Электронная образовательная среда как часть инновационной образовательной деятельности. // Умумий ўрта таълим тизимида табиий фанлардан электрон ресурсларни яратиш ва уларни тадқиқот қилиш муаммолари ва ечимлари. Республика илмий-амалий анжуман. –Т.: Т.Н.Қори Ниёзий номидаги Ўз. Пед.фан. илм.тадқиқот институти. 2020, 138-140-б.

5. Муслимов Н.А. Касб таълими ўқитувчисини касбий шакллантиришнинг назарий-методик асослари. Пед. фан. док. дисс. автореф. –Тошкент: ТДПУ, 2007, 47-б.

РЕЗЮМЕ. Maqolada fizika o'qitish jarayonida talabalarning axborot kompetentligini takomillashtirishning nazariy masalalari haqida ma'lumotlar bayon etilgan. Talabalarda axborot kompetentligini takomillashtirishda didaktik tamoyillarning ahamiyati haqida ma'lumotlar berilgan.

РЕЗЮМЕ. В статье рассмотрены теоретические вопросы совершенствования информационной компетентности студентов в процессе обучения физике. Приводится информация о значении дидактических принципов в повышении информационной компетентности студентов.

SUMMARY. The article deals with the theoretical issues of improving the information competence of students in the process of teaching physics. Provides information about the importance of didactic principles in improving the information competence of students.

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA SPORT TADBIRLARINI TASHKIL ETISH

X.Kuniyazov – assistent o'qituvchi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: sport musobaqalari, jismoniy tayyorgarlik, jamoaviy musobaqalar, maktab o'quvchilari, o'qituvchi faoliyati.

Ключевые слова: спортивные соревнования, физическая подготовка, командные соревнования, школьники, педагогическая деятельность.

Key words: sport competitions, physical training, team competitions, school pupils, teacher activity.

dida maktab o'quvchilarining jismoniy va texnik tayyorgar-ligi darajasini aniqlash; maktab o'quvchilarining to'g'ri motor rejimini saqlash, tananing hayotiy faoliyati uchun maqbul sharoitlarni ta'minlash va aqliy qobiliyat darajasini oshirish.

Sport musobaqalari sinfdan tashqari mashg'ulotlarning eng qiziqarli, hayajonli shakllaridan biridir. Ular asosan, o'quvchilarni tizimli jismoniy tarbiya va sportga jalb qilish, maktab o'quvchilarining ommaviy jismoniy tarbiya hara-katini rivojlantirish, bolalarning salomatligi, jismoniy rivojlanishi va jismoniy tayyorgarligini mustahkamlash, bolalar jamoasini birlashtirish vazifalarini hal qiladi.

Musobaqalar sinfdan tashqari mashg'ulotlarning boshqa turlari kabi maktabning umumiy yillik rejasiga kiritilgan. O'quv yilining boshida tanlovga qanday tayyorgarlik ko'rish oldindan amalga oshirilishini hisobga olgan holda vaqt aniq belgilanadi. "Umumta'lim maktabi to'g'risida"gi Nizomga muvofiq, boshlang'ich sinf o'quvchilari yil davomida kamida 8-10 ta tanlovda qatnashishi shart.

Musobaqalar maktab direktorining umumiy nazorati ostida o'tkaziladi. Ularni tashkil etish va hakamlik qilishga maktabning barcha o'qituvchilari, maktab sport faollari jalb etilishi maqsadga muvofiqdir. Ularga ota-onalar va homiy tashkilotlar vakillarini taklif qilish foydalidir.

Musobaqalar jismoniy tarbiya darslarida o'rganiladigan jismoniy mashqlar turlari va maktabda sport seksiyalari olib boriladigan sport turlarini o'z ichiga oladi. Musobaqa dasturi o'quvchining jismoniy tayyorgarligini hisobga olgan holda tuziladi. Har qanday o'quvchining musobaqalarda ishtirok etishidan oldin tegishli sport mashg'ulotlari olib bo'rinishi kerak. Har bir ishtirokchi musobaqalarda ishtirok etish uchun shifokor ruxsatiga ega bo'lishi kerak.

Har bir musobaqa reglamentga muvofiq o'tkaziladi, unda quyidagilar ko'rsatiladi: musobaqaning maqsad va vazifalari, uni o'tkazish vaqti va joyi, ishtirokchilar, dastur, shartlar va turnir jadvali, eng yaxshi ishtirokchilar va jamoalarni taqdirlash tartibi, ariza shakli va uni taqdim etish muddatlari.

Maktab musobaqalari bir necha bosqichda o'tkaziladi:

1-bosqich : sinf ichida (sinf rahbari tomonidan jismoniy tarbiya o'qituvchisi bilan birgalikda olib boriladi);

2-bosqich: darslar oralig'ida (sinf rahbarlari va jismoniy tarbiya o'qituvchilari tomonidan olib boriladi);

3-bosqich: maktablar o'rtasida (ta'lim bo'limi va sport qo'mitasi).

Musobaqalarni tashkil etish va o'tkazish uchun hakamlar hay'ati tuziladi, unga bosh hakam rahbarlik qiladi. Uning vazifalariga quyidagilar kiradi:

- hakamlarni tanlash, ular o'rtasida vazifalarni taqsimlash, musobaqalar o'tkaziladigan joylarni tayyorlashni nazorat qilish, musobaqalar jadvalini (grafik) tuzish va musobaqalarning nizom va dasturga muvofiq o'tkazilishini ta'minlash;

- bosh hakamning qarorlari barcha hakamlar va musobaqa ishtirokchilari uchun majburiydir;

- musobaqa yakunida bosh hakam kotib bilan birgalikda natijalarni umumlashtiradi, hujjatlarni rasmiylashtiradi.

Musobaqa kotibi arizalarni qabul qiladi va tekshiradi, bayonnomalar tuzadi, qur'a tashlashni o'tkazadi, bosh hakam bilan birgalikda natijalarni umumlashtiradi. Hakamlar hay'ati tarkibiga boshlovchilar, vaqt hisobchilari (sekundometr), start va marrada hakamlar, nazoratchilar, masofadagi hakamlar va boshqalar (sport turlariga qarab) kirishi mumkin.

Musobaqalarni tayyorlash va o'tkazish uchun imkon qadar ko'proq o'quvchilarni jalb qilish kerak. Ular odatda musobaqalar o'tkaziladigan joylarni tayyorlaydilar, inventarizatsiya qiladilar, sport maydonlari va zallarni jihozlash va h.k. yordam beradilar. Musobaqalarda qatnashmaydigan bolalar hakam yordamchisi sifatida ishlaydi (ko'rsatma berish, o'lchovlarni olish, natijalarni qayd etish v.h.k. ishlarni bajarib yaxshi ball olishlari mumkin).

Maktabda eng keng tarqalgan jamoaviy musobaqalar (sinflar jamoalari o'rtasida, ishtirokchilarning shaxsiy natijalarini ko'rsatmasdan bog'lanishlar o'rtasida) va shaxsiy jamoaviy musobaqalar (ishtirokchilarning jamoaviy va shaxsiy natijalari aniqlanadi) o'tkaziladi. Shaxsiy natijalar tanlov turiga qarab ishtirokchilarning raqamli ko'rsatkichlari bilan belgilanadi. Jamoa natijalari turli yo'llar bilan aniqlanadi, ulardan biri musobaqa reglamentida ko'rsatilishi kerak (masalan, egallagan o'rinlar miqdori, ochkolar miqdori va boshqalar).

O'yin musobaqalari ikkita usuldan birida o'tkaziladi: mag'lub bo'lgan jamoa keyingi musobaqalardan chiqarib yuboriladigan yoki barcha ishtirokchilar (jamoalar) bir-biriga qarama-qarshi bo'lgan "aylanma tizim".

Maktabdagi har bir musobaqa tantanali ochilish marosimi bilan boshlanadi: tanlovning ochilish paradi, direktorning tabrikdari, bayroqni ko'tarish. Tanlov ishtirokchilarni safga turg'izish, tanlov natijalarini e'lon qilish va g'oliblarga mukofotlarni topshirish bilan yakunlanadi. Musobaqa yopilishi oxirida bayroq tushiriladi. Tanlovda shifokorning mavjudligi majburiydir. Musobaqa natijalari tuziladi va stendga yoki sport shon-shuhrati burchagiga joylashtiriladi.

Maktab ichidagi musobaqalarni muvaffaqiyatli o'tkazish va eng katta pedagogik samarani ta'minlaydigan shartlar quyidagilardir:

1. O'quvchilarni musobaqaning holati va shartlari bilan o'z vaqtida tanishtirish;

2. Musobaqa maydonchalarining rang-barang dizayni va o'z vaqtida tayyorlanishi;

3. Malakali hakamlik;

4. Sanitariya-gigiyena talablariga rioya qilish;

5. Tanlov natijalari to'g'risidagi ma'lumotlar bilan tezkor sarhisob;

6. Musobaqa maydonchalarining rang-barang dizayni va o'z vaqtida tayyorlanishi;

7. Musobaqalarni o'tkazishning soddaligi va o'tkazish tizimi nafaqat o'qituvchilarni, balki maktab o'quvchilarini ham tashkil etish va hakamlik qilishga jalb qilish imkonini beradi;

8. Musobaqalarni tez o'tishi – uzoq davom etadigan musobaqalar bolalarni charchatadi, hissiyot va qiziqishlarini kamaytiradi.

Adabiyotlar

1. Аксельрод С. Л., Организация и правила спортивных соревнований. С.Л.Аксельрод Л.А.Борзенкова. - М.: 1957.
2. Брюнему Э. Бегай, прыгай, метай. - М.: 1982.
3. Букреева Д.П. Возрастные особенности циклических движений детей и подростков / Д.П.Букреева, С. А.Косилов. - М.: Педагогика, 1975. –С. 159.
4. Былеева Л.В. Подвижные игры: учеб. пособие для студентов вузов фи-зич. Культуры. Л.В.Былеева, И.М.Коротков, Р.В.Климова. -М.: СпортАкадем Пресс, 2002. –С. 279.
5. Васильева В.В. Физиология человека. - М.: Медицина, 1984. –С. 191.
6. Былеев Я.В. Подвижные игры: учеб. пособие для ин-тов физкультуры. - М.: 1974.
7. Гальперин С.И. Физиологические особенности детей: пособие для студентов пед. ин-тов. -М.: «Просвещение», 1975.

РЕЗЮМЕ. Maqolada maktab o'quvchilarning sport tadbirlariga bo'lgan munosabati va o'quvchilarning o'qituvchilar faoliyatiga qiziqishlariga ta'sir qilishi batafsil tahlil qilinadi. O'tkazilgan tadqiqotlar umumta'lim maktablari va barcha sport tashkilotlarida turli xil sport tadbirlarini yanada rivojlantirish va amalga oshirish zarurligini tushunishga yordam beradi. Ishlab chiqilgan tadbirlarning tasnifi o'quvchilarni rag'batlantirish uchun eng mos keladi bitiruvchilar, shuningdek, boshlang'ich va o'rta maktab o'quvchilari, bu esa bolalarni qamrab olishni sezilarli darajada oshiradi. Olingan ma'lumotlarga asoslanib, maktab o'quvchilarini jalb qilishi mumkin bo'lgan tadbirlarni tashkil etishning asosiy yo'nalishlari ishlab chiqildi va shakllantirildi.

РЕЗЮМЕ. В статье представлен подробный анализ отношения обучающихся к школьным спортивным мероприятиям, влияние интереса школьников к ним на деятельность педагогов. Проведенные исследования помогают понять необходимость дальнейшего развития и внедрения разнообразных спортивных мероприятий на деятельности общеобразовательных школ и всех спортивных организаций. Разработанная классификация мероприятий оптимально подойдет для мотивации обучающихся как выпускников, так и учеников начального и среднего звена, что позволит значительно увеличить охват детей. На основании полученных данных были разработаны и сформулированы основные направления организации мероприятий, которые смогут привлечь школьников.

SUMMARY. The article presents a detailed analysis of the attitude of students to school sports events, the impact of schoolchildren's interest in them on the activities of teachers. The conducted studies help to understand the need for further development and implementation of various sports events in the activities of general education schools and all sports organizations. The developed classification of activities is optimally suited for motivating students, both graduates and primary and secondary students, which will significantly increase the coverage of children. Based on the obtained data, the main directions were developed and formulated for organizing events that could attract schoolchildren.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА БАРКАМОЛ АВЛОДНИ СПОРТГА ТАЙЁРЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

П.Ш.Мырзамбетов – катта ўқитувчи

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: ёшларни спортга тайёрлашнинг илмий - услубий ва психологик - педагогик асослари, шакллари, шароитлар, хусусиятлар, жисмоний сифатлар, жисмоний тайёргарлик, руҳий тайёргарлик, спорт мусобақалар, омиллар.

Ключевые слова: научно - методические и психолого-педагогические основы, формы, условия, особенности, физические характеристики, физическая культура, психологическая подготовка, спортивные соревнования, факторы, прогнозирование молодёжного спортивного энтузиазма.

Key words: scientific - stylistic and psychological pedagogic basis of appealing youngster's attention to sport, forms, conditions, peculiarities physical qualities, physical preparations, mental preparations, sports competitions, factors, predicting.

Мамлакатимиз мустақиллик йилларида ҳамюртларимиз Олимпиада ва Осиё ўйинларида, жаҳон чемпионатларида муваффақиятли қатнашиб келмоқда. Инсондаги жисмоний фазилятларнинг ривожланганлик даражаси фақат инсон аъзоларининг физиологик имкониятлари билан эмас, балки руҳий жиҳатлар иродавий фазилятлар инсоннинг имкониятларидан қанчалик олишини белгилайди. Спортчини жисмоний тайёрлаш, жисмоний тайёрлашнинг мазмуни куч, чидамлилиқ ва қайишқоқликни тарбиялаш. Жисмоний тайёргарлик, спорт машғулоти мазмунининг пойдеворидир.

Ўзбекистонда баркамол авлод миллий ҳамда умуминсоний характерга эга бўлиб, у барқарор ва баркамол жамият асосидир. Шу сабабли инсоният пайдо бўлгандан бошлаб, шу кунгача у жамиятда мавжуд барча институт ва фуқаролар олдида турган долзарб масала бўлиб келмоқда. Мамлакатнинг барча ижтимоий тармоқларидаги каби жисмоний тарбия ва спорт тараққиётида ҳам янги босқич бошланди.

Жисмоний маданият ва спорт тараққиётида янги сиёсий шароит шаклланди. Давлат ўз сиёсатида энг муҳим масала сифатида аҳолини соғломлаштириш ва янги соғлом авлодни тарбиялаш масаласи қўйилди. Масаланинг бундай қўйилиши жисмоний тарбия ва спортни янада тараққий эттириш учун қулай шарт – шароитлар яратди.

Республикамызда жисмоний жиҳатидан етук соғлом авлодни тарбиялаш борасидаги туб ислохотлар босқичма-босқич амалга оширилиб келмоқда. Масалан: Ўзбекистон Республикасининг «Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида»ги қонуни ва Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистонда жисмоний тарбия ва спортни янада ривожлантириш чора - тадбирлари тўғрисида»ги Қарори ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 29 январдаги 65-сон қарори «Ўзбекистонда соғлом турмуш тарзини кенг тарғибо қилиш ва аҳолини жисмоний тарбия ва оммавий спортга жалб этиш тўғрисида»ги Қарор мазмунида бу йўлда амалга оширилиши кўзда тутилган вазифалар ўз ифодасини топган.

Ёшлар ва умуман, инсоннинг баркамоллиги жисмонан, маънан ва ақлан етуқлик даражаси билан белгиланади. Ана шу уч жиҳатнинг уйғунлиқда ривожланиши баркамоллиқни таъминлаши мумкин.

Мамлакатимиз мустақиллик йилларида ҳамюртларимиз Олимпиада ва Осиё ўйинларида, жаҳон чемпионатларида муваффақиятли қатнашиб келмоқдалар. Олимпия таълими тизимида спортчиларнинг юқори натижаларига эришишида спортчиларнинг жисмоний тайёргарлигида ҳаракат сифатлари: куч, тезлик, чаққонлик, чидамлилиқ ва эгилувчанлик спортнинг иш қобилиятини белгилашда энг юқори натижага эришишда муҳим кўрсаткич бўлиб, улар ҳаракат масаласининг шаклланишида такомиллашади, биргаликда ривожланади. Ҳаракат масалалари ва жисмоний сифатлар-

нинг такомиллашиши ягона жараёндир. Ҳар бир инсон ҳаракатларини бажаришда муайян имкониятларга эга.

Инсондаги жисмоний фазилятларнинг ривожланганлик даражаси фақат инсон аъзоларининг физиологик имкониятлари билан эмас, балки руҳий жиҳатлар, чунончи, иродавий фазилятлар инсоннинг имкониятларидан қанчалик олишини белгилайди. Спортчини жисмоний тайёрлашнинг мазмуни куч, чидамлилиқ ва қайишқоқликни тарбиялаш. Жисмоний тайёргарлик, спорт машғулоти мазмунининг пойдеворидир.

Жисмоний маданият ва спорт ёшларда жисмоний маданият дарси ва спорт тўғрақлари жараёнида спортга қизиқиш шаклланади. Ёшларнинг жисмоний машғулоти ва спорт мусобақаси ҳамда уларнинг ўрганилаётган спорт ўйинларига оид билим даражаларини кенгайтириш, унинг моҳиятини чуқурроқ ўрганиш, ўз спорт тури бўйича янгиликларни билиб олишга интилиш ортади. Одатда, спортга ёшларнинг қизиқиши аниқ шарт-шароитлар ва таълим-тарбияга, шу спорт тури машғулотини ўрганиш йўлидаги тайёргарлигига боғлиқдир. Ўз навбатида, жисмоний машқларни ўрганиш спортнинг ҳар хил турларидан амалда фойдалана билишга, масалан, спорт бўйича зарур маълумотлар олиш, спорт мусобақаларида фаол иштирок этиш, спорт ўйинларини таҳлил қилиш, спорт ишлари бўйича фикр алмашиш ва ҳ.к.

Спортга қизиқишни уйғотишнинг шакли ва услублари ҳозирги даврда хилма-хилдир. Улар одатда, жисмоний маданият дарси ва спорт тўғрақларида ўтказилган машғулотларида қўлланилади. Психологик-педагогик дарсларида шу манбалар сифатида ёшларнинг руҳий хусусиятлари жисмоний маданият ва спорт машғулотларида эмоционал шароитни ўрнатиш, ўрганилаётган машқларнинг янгилиги, ёшларнинг ўз ақли, руҳий ва жисмоний ҳамда амалий фаолиятларида ўз ютуқларини билишлари, мураббийнинг шахсий қабилар кўринади. Спорт машғулотларида шуғулланувчи ёшларга спорт маҳоратини оширишда баъзи бир психологик - педагогик шароитларга эътибор беришидадир, чунки буларни биз ёшларнинг спортга бўлган қизиқишини шакллантиришда жуда катта захира деб ҳисоблаймиз.

Ёшларда спортга бўлган қизиқишни уйғотиш учун мураббий ёки жисмоний маданият ўқитувчиси, албатта, спорт машғулотини ўрганаётганида юқорида айтилган психологик- педагогик шароитларни ҳисобга олиш керак. Спортга қизиқишнинг шаклланишида асосий психологик – педагогик шароитлардан бири ёшларнинг психик хусусиятларини ҳар томонлама ўрганишидир. Бунга характер, темперамент, қобилият, фаолиятнинг йўналиши ва мотивлари қиради. Қизиқишнинг шаклланишида яхши натижалар, унинг ривожини ўқитувчи, мураббий ва ёшларнинг қай руҳда машғулотларни олиб боришлари, ўз вазифаларини қандай ўташларига боғлиқ. Мусобақаларда ўз ютуқларидан қаноатланиш,